

Mark Scheme for June 2012

OCR (Oxford Cambridge and RSA) is a leading UK awarding body, providing a wide range of qualifications to meet the needs of candidates of all ages and abilities. OCR qualifications include AS/A Levels, Diplomas, GCSEs, OCR Nationals, Functional Skills, Key Skills, Entry Level qualifications, NVQs and vocational qualifications in areas such as IT, business, languages, teaching/training, administration and secretarial skills.

It is also responsible for developing new specifications to meet national requirements and the needs of students and teachers. OCR is a not-for-profit organisation; any surplus made is invested back into the establishment to help towards the development of qualifications and support, which keep pace with the changing needs of today's society.

This mark scheme is published as an aid to teachers and students, to indicate the requirements of the examination. It shows the basis on which marks were awarded by examiners. It does not indicate the details of the discussions which took place at an examiners' meeting before marking commenced.

All examiners are instructed that alternative correct answers and unexpected approaches in candidates' scripts must be given marks that fairly reflect the relevant knowledge and skills demonstrated.

Mark schemes should be read in conjunction with the published question papers and the report on the examination.

OCR will not enter into any discussion or correspondence in connection with this mark scheme.

© OCR 2012

Any enquiries about publications should be addressed to:

OCR Publications
PO Box 5050
Annesley
NOTTINGHAM
NG15 0DL

Telephone: 0870 770 6622
Facsimile: 01223 552610
E-mail: publications@ocr.org.uk

Annotations used in the detailed Mark Scheme (to include abbreviations and subject-specific conventions)

Annotation	Meaning
	Tick
	Development of point
	incorrect
	Irrelevant (material which doesn't answer the question)
	Caret sign to show omission
	Opinion
	Just/Justification
	Good language
	Poorly expressed
	Past tense correctly used
	Future tense correctly used
	Present tense correctly used
	Accurate language
	Inaccurate language

Abbreviations	Meaning
/	Alternative and acceptable answers for the same marking point
()	Words which are not essential to gain the mark
—	Underlined words must be included to gain the mark

Subject-specific Marking Instructions

You should print out a copy of the paper and work through it yourself (using the transcript for the Listening activities which you can find at the end of the Mark Scheme, if the audio version is not available on the portal.) You will need a copy of the written texts to refer to during the marking process in order to spot excessive lifting in tasks 6 and 7. The texts will not appear automatically on your marking screen.

Section A: Listening and Writing**Task 1: Unemployment and Government Incentive****Task specific guidance:**

- Each question will be scanned in individually (questions with more than one element will appear twice/three times as appropriate)
- For single mark questions no annotation is necessary just enter 1, 0 or NR.
- There is no need to use a cross (X) for an answer that is clearly incorrect. Use it when you have had to think and decided not to award the mark or when a word in the response invalidates an otherwise acceptable answer.
- You may also use the highlighter tool to show harmless additions.
- Answers in Gujarati get no marks.

Question	Answer	Marks	Guidance
a	(unemployment is) not going down	1	No marks for just 'decreasing' or 'increasing'
b	There is an increase in unemployment	1	
c	better prospects / more chance of finding a job	1	
d	It gives a loan to graduates to start their own business	1	No mark for just 'loan'
e	They may not know about this	1	
	New business requires hard work – they may not want that	1	

Task 2: અરુણ માસ્તર**Task specific guidance:**

- Each question will be scanned in individually (questions with more than one element will appear twice/three times as appropriate)
- For single mark questions no annotation is necessary just enter 1, 0 or NR.
- There is no need to use a cross (X) for an answer that is clearly incorrect. Use it when you have had to think and decided not to award the mark or when a word in the response invalidates an otherwise acceptable answer.
- You may also use the highlighter tool to show harmless additions.

Question	Answer	Marks	Guidance
a/ક	ભારતની સ્વતંત્રતા માટે લડાઈ ચાલતી હતી ત્યારે.	1	
b/ખ	તેમના પર ગાંધીજીના વિચારોની અસર થઈ હતી.	1	
c/ગ	વિદ્યાર્થીઓ એકચિત્ત સાંભળી રહેતા.	1	
	બહાર પસાર થતા શિક્ષકોને પણ સાંભળવાનું મન થતું.	1	
d/ઘ	હરિજન બાળકોને વિનામૂલ્યે ભણાવતા.	1	
e/ચ	રહેવાનું શોધવા.	1	
	નિશાળ વિશે જાણવા.	1	
f/છ	રહેવા માટે ઓરડી આપી.	1	
	બપોરનું જમણ ગોઠવી આપ્યું.	1	
g/જ	બાળકોને ભણવું ન હતું.	1	
	બાળકોને તેમના માબાપના ખેતરમાં કે કામમાં મદદ કરવી પડતી.	1	
h/ઝ	દીવાલ પર ચિત્રો ટાંગ્યા.	1	
	વર્ગમાં રંગીન [પૂંઠાવાળી] ચોપડીઓ મૂકી.	1	

અરુણ માસ્તર
Task 2 cont...

Question	Answer	Marks	Guidance
i/ટ	અરુણ તેમને દુનિયાની / રસભરી વાતો કરતો. બહાર જુદી જુદી વસ્તુઓ કરાવતો.	1 1	
j/ઠ	Any one of તેમને બીજા લોકોનો ગુસ્સો નહોતો વહોરવો. તેમને બીજા લોકોનો માર નહોતો ખાવો.	1	
k/ડ	બપોરના ખાવાનાની સગવડ પોતે જ કરવી પડી. તેને ઓરડી ખાલી કરવી પડી	1 1	
l/ઢ	કોઈ તેની પાસે ન બેઠું. કોઈએ તેની સાથે વાત ન કરી.	1 1	
m/ણ	તેમણે જોયું કે બાળકો તો એકબીજાં સાથે હળીમળી ગયાં હતાં. તેઓ સુંદર રીતે કામ કરતાં હતાં / તેઓ સુંદર કામ કરતાં હતાં. બાળકોના મનમાં નાતજાતના ભાવ નહોતા.	1 1	

Task 2 cont...અરુણ માસ્તર

QoL: Read response again and assess for language.

- **Annotations:** you may use the underlining tool (--) to show language errors if you find it makes it easier to apply Grid C.2, but it is not essential.
- **Grid C.2:** Key words have been highlighted in the Grid. Remember that this grid is also used to assess accuracy at A2. Identify the band which best matches the performance. If you identified the band without hesitation you must award the higher of the two marks.

GRID C.2	QUALITY OF LANGUAGE – ACCURACY 10 marks AO3
9-10	Characterised by a high and consistent level of accuracy in use of complex structures, although there may be some errors.
7-8	Language generally accurate. Shows a sound grasp of AS (and/or A2) structures, as appropriate. Generally correct use of complex structures. Tenses and agreements good, although there may be some inconsistency and errors in more complex areas.
5-6	Shows evidence of fair understanding of grammatical usage. Generally accurate use of simple sentence structures. Some correct use of complex sentence structures. The performance is likely to be patchy and inconsistent.
3-4	Evidence of gaps in basic grammar. Frequent errors of an elementary kind (endings, verb forms, gender of common nouns, adjectival agreements) but evidence of correct use of simple sentence structures. Vocabulary and structures may be quite strongly influenced by the candidate's first language.
0-2	Little evidence of grammatical awareness. Persistent, serious and elementary errors (endings, verb forms, gender of common nouns). Frequent first language interference.

Section B: Reading and Writing

In Section B there are 10 marks for Quality of Language.

Task 3: પુનઃસર્જિત ઊર્જા સ્ત્રોતો – Renewable energy sources

Question	Answer	Marks	Guidance
a/ક	૫	1	Marks entered individually. No need for annotation. Enter 1, 0 or NR as appropriate.
b/ખ	૧૦	1	
c/ગ	૯	1	
d/ઘ	૬	1	
e/ચ	૪	1	
f/છ	૧૧	1	

Task 4: પુનઃસર્જિત ઊર્જા સ્ત્રોતો - Renewable energy sources

Question	Answer	Marks	Guidance
a/ક	અન્ય	1	1 mark for each correct answer The marks are awarded individually. No annotations are necessary.
b/ખ	પ્રકારની	1	
c/ગ	ઉત્પન્ન	1	
d/ઘ	સ્વચ્છ	1	
e/ચ	દુનિયાના	1	
f/છ	પ્રશ્નો	1	
g/જ	પાણી	1	
h/ઝ	આરોગ્યના	1	
i/ટ	મુશ્કેલીઓ	1	

Task 5: પુનઃસર્જિત ઊર્જા સ્ત્રોતો - Renewable energy sources

Question	Answer	Marks	Guidance
a/ક	ધ્યાન	1	Gap-fill No annotation is necessary. Enter 1, 0 or NR as appropriate. Ignore mis-spellings.
b/ખ	પૂજા / કદર	1	
c/ગ	ચોખ્ખી / પ્રદૂષણરહિત	1	
d/ઘ	વસ્તુઓ	1	
e/ચ	બગડતું / પ્રદૂષિત થતું	1	

Task 6: પુનઃસર્જિત ઊર્જા સ્ત્રોતો

Question	Answer	Marks	Guidance
a/ક	પવન હોય છે	1	Sentence Completion Marks entered individually. No need for annotation. Enter 1, 0 or NR as appropriate.
b/ખ	ઉત્પન્ન કરે છે / બનાવે છે / પેદા કરે છે	1	
c/ગ	આવે છે / ક્રમે આવે છે / સ્થાને આવે છે	1	
d/ઘ	વપરાય છે / વાપરવામાં આવે છે	1	
e/ચ	સસ્તું છે / મોંઘું નથી	1	

Task 7: पुनःसर्जित ऊर्जा स्रोतो - Renewable energy sources**Task specific guidance**

- Each question will be scanned in individually (questions with more than one element will appear twice/three times as appropriate).
- Familiarize yourself with the text and have a copy to hand so that you can easily spot instances of lifting from the original. The text will not appear on the screen.
- Go through all the responses and assess every question for **comprehension**.
 - a. Marks are awarded on a point by point basis, according to the mark scheme.
 - b. Minimal (additional) irrelevance can be ignored BUT mindless copying (often long chunks) results in no marks for comprehension or QoL
 - c. For comprehension / content, remember that you are a “sympathetic native speaker / sympathetic examiner”. If language interferes slightly but it is clear that the candidate has understood, give the mark for content / comprehension (unless there is ambiguity or it is gibberish). Limited ability to use language will be reflected in the mark awarded under grid C2. If appropriate, candidates may answer with single words / short phrases.
- **Annotations:**
- Award 1, 0 or NR without annotation.
- Use a tick (✓) to indicate a mark awarded on any question where the answer is more than one mark.
- Use a cross (X) when a word in the response invalidates an otherwise acceptable answer.
- Even if the answer is lifted verbatim from the text, **as long as it is a direct answer**, award the comprehension mark but highlight and exclude from Quality of Language assessment.

Task 7: પુનઃસર્જિત ઊર્જા સ્ત્રોતો - Renewable energy sources

Question	Answer	Marks	Guidance
a/ક	કારણ કે સૂર્યની ગરમી ખૂટશે નહિ /ખલાસ નહિ થાય.	1	Either answer
b/ખ	કંઈ નહિ / તે વિનામૂલ્યે મળશે.	1	
c/ગ	તેમાંથી વીજળી અને બીજી ઊર્જા બનાવી શકાય.	1	
d/ઘ	ભારત દેશમાં લગભગ બધે સૂર્યની ગરમી મળે છે. ભારત દેશમાં સૂર્ય લગભગ બારે મહિના મળે છે.	1	
e/ચ	જે લોકો હજુ વીજળી વગરના છે તે લોકોને	1	
f/છ	તેનું અર્થતંત્ર સુધરશે દુનિયા તેની ગણના કરશે.	2	
g/જ	અમેરિકાની પેઢી ભારતમાં દુનિયાનું સૌથી મોટું સૂર્યઊર્જા કેન્દ્ર બાંધી રહી છે.	1	
h/ઝ	સૂર્યઊર્જાના ઉત્પાદન અને વપરાશથી	2	

Task 8: યુ.કે.ના ગુજરાતી યુવાનો Young Gujarati people in the UK
Transfer of Meaning

Question	Answer	Marks	Guidance	
			Content	Levels of response
1	Today's Gujarati youth of the UK who have become part of	10	Award two marks per translated section according to the grid below. This grid assesses Transfer of Meaning into English. Note that this grid integrates <i>Quality of Written Communication Strand (i)</i> descriptors. Exceptional responses and marks to award: 1. Candidates may answer in faultless English but may not transfer meaning accurately. Award either 0 or 1 mark , depending on level of inaccuracy in meaning. 2. The transfer of meaning is accurate but contains significant spelling and/or grammar errors. Award 0 or 1 mark , depending on level of inaccuracy of English.	GRID H.2 TRANSFER OF MEANING 2 Accurate transfer of meaning. Faultless or virtually faultless grammar, punctuation and spelling in English. 1 Inconsistent transfer of meaning. Mostly accurate but there are errors and/or missed details. There are instances of error in grammar, punctuation and spelling in English. 0 Very limited transfer of meaning. A substantial number of elements misunderstood or missing. Significant error in grammar, punctuation and spelling in English.
2	life in this country dressed in western clothes			
3	They sit in line with local youth Speak English with style			
4	Study with local youth Have the same positions at work			
5	own independent businesses Live the same type of life as them			

Task 9: યુ.કે.ના ગુજરાતી યુવાનો

Question	Answer	Marks	Guidance
a/ક	માનો	1	Sentence Completion Marks entered individually. No need for annotation. Enter 1, 0 or NR as appropriate.
b/ખ	તજી / છોડી દીધી	1	
c/ગ	સંસ્કાર / રિવાજો	1	
d/ઘ	વાર્તાલાપમાં / વ્યવહારમાં	1	
e/ચ	સિવાય	1	
f/છ	ભાષણો / પ્રવચનો	1	

Task 10: યુ.કે.ના ગુજરાતી યુવાનો

Question	Answer	Marks	Guidance
a/ક	વધારે કે ઓછી બદલીને	1	Marks entered individually. No need for annotation. Enter 1, 0 or NR as appropriate.
b/ખ	ખૂબ તીખું ખાતી વખતે અવાજ થાય તે	1	
c/ગ	ખાવાનું મન થાય	1	
d/ઘ	ખાસ દિવસોએ	1	
e/ચ	પગથી માથા સુધી ભારતની હોય તેવી	1	
f/છ	મોડે સુધી / મધરાત સુધી	1	

Task 11: યુ.કે.ના ગુજરાતી યુવાનો**Task specific guidance**

- Each question will be scanned in individually (questions with more than one element will appear twice/three times as appropriate).
- Familiarize yourself with the text and have a copy to hand so that you can easily spot instances of lifting from the original. The text will not appear on the screen.
- Go through all the responses and assess every question for **comprehension**.
 - d. Marks are awarded on a point by point basis, according to the mark scheme.
 - e. Minimal (additional) irrelevance can be ignored BUT mindless copying (often long chunks) results in no marks for comprehension or QoL
 - f. For comprehension / content, remember that you are a “sympathetic native speaker / sympathetic examiner”. If language interferes slightly but it is clear that the candidate has understood, give the mark for content / comprehension (unless there is ambiguity or it is gibberish). Limited ability to use language will be reflected in the mark awarded under grid C2. If appropriate, candidates may answer with single words / short phrases.
- **Annotations:**
 - Award 1, 0 or NR without annotation.
 - Use a tick (✓) to indicate a mark awarded on any question where the answer is more than one mark.
 - Use a cross (X) when a word in the response invalidates an otherwise acceptable answer.
 - Even if the answer is lifted verbatim from the text, **as long as it is a direct answer**, award the comprehension mark but highlight and exclude from Quality of Language assessment.

Task 11: યુ.કે.ના ગુજરાતી યુવાનો

Question	Answer	Marks	Guidance
a/ક	પોતાનું મકાન ખરીદે છે.	1	
b/ખ	રાચરચીલું પશ્ચિમી હોય છે. પ્રતિમા, તોરણો વગેરે ભારતીય હોય છે.	1 1	
c/ગ	તહેવારોને દિવસે મંદિરે જાય છે.	1	
d/ઘ	સંબંધીઓને મળવા ભારતનું જીવન માણવા	1 1	
e/ચ	પશ્ચિમની જેમ માતાપિતાથી જુદા રહે છે. પૂર્વની જેમ માતાપિતાની સંભાળ લે છે.	1 1	
f/છ	મોટેથી વાતો નથી કરતા. ઝઘડા નથી કરતા.	1 1	

Section B: Reading and writing

- Assessing **Quality of Language** across Section B
 - a. You will get a separate screen which will be the whole page for exercise 4, 5, 6, 7, 9, 10 and 11 (unannotated). Read all the answers again. You may use the green L marking tool to highlight good language to assist you in the application of Grid C.2. but it is not essential.
 - b. Apply Grid C.2 and enter the mark.
 - c. *PE to provide specific guidance on which exercises in Section B will provide best evidence for Quality of Language.*

GRID C.2	QUALITY OF LANGUAGE – ACCURACY 10 marks AO3
9-10	Characterised by a high and consistent level of accuracy in use of complex structures, although there may be some errors.
7-8	Language generally accurate. Shows a sound grasp of AS (and/or A2) structures, as appropriate. Generally correct use of complex structures. Tenses and agreements good, although there may be some inconsistency and errors in more complex areas.
5-6	Shows evidence of fair understanding of grammatical usage. Generally accurate use of simple sentence structures. Some correct use of complex sentence structures. The performance is likely to be patchy and inconsistent.
3-4	Evidence of gaps in basic grammar. Frequent errors of an elementary kind (endings, verb forms, gender of common nouns, adjectival agreements) but evidence of correct use of simple sentence structures. Vocabulary and structures may be quite strongly influenced by the candidate's first language.
0-2	Little evidence of grammatical awareness. Persistent, serious and elementary errors (endings, verb forms, gender of common nouns). Frequent first language interference.

Section C: Writing**Task 12-19****Task specific guidance**

Mark one essay using the grids N, O, C.2 and F.2.

If a candidate has written more than one essay mark both essays in the normal way but enter the mark for the essay which has earned most marks over all.

Question	Indicative Content	Marks	Guidance
Task 12-19	No Indicative Content – personal response	25	<p>Grid N guidance</p> <p>3–4 –No specific example from TL = cap 4</p> <p>5–6 –Demonstration of originality and/or imagination – applies mainly to imaginative</p> <p>7–8 –Imaginative and/or original response to task – applies mainly to imaginative</p> <p>Grid O guidance</p> <p>6–9 –Straight narration = more 6/7</p> <p>Evidence of some argument = more 8/9</p>

Task 12-19 – Language (QOL) – Grids C.2 and F.2: [20 marks]

Question	Answer	Marks	Guidance
Task 12-19	Assess for Quality of Language using Grids C.2 and F.2 Appendix 1	20	<p>Read the whole response again and assess for Range (Grid F.2) first – i.e. vocabulary and structures. Then assess for Accuracy (Grid C.2). Key words have been highlighted in the grids below. Ignore final sentence of 3-4 band in Grid C.2, because vocabulary and structures have already been assessed under Grid F.2. If you wish, you may use the underlining tool (--) to show language errors if you find it makes it easier to apply Grid C.2, but it is not essential. Enter your mark.</p> <p>Grid C.2 guidance 0–2 –Errors ([eg] endings, verb forms, gender of common nouns). Frequent first [= <i>other</i>] language interference. 3–4 –Errors ([eg] endings, verb forms, gender of common nouns, adjectival agreements). Candidate's first [= <i>other</i>] language. Meaning may be unclear; more wrong than right. 5–6 –Wrong/right = 50/50 7–8 –More right than wrong.</p> <p>Grid F.2 guidance 5–6 –[A range of] syntax and sentence structures appropriate to the [register of the] task. 7–8 –Effective = <i>good</i>. Reads easily. 9–10–idiom ≠ <i>idioms</i>.</p>

APPENDIX 1

GRID N	RELEVANCE AND POINTS OF VIEW 10 marks AO2
9–10	Consistently relevant information that supports points of view and opinions. Shows genuine insight in responding to the task.
7–8	Relevant information that responds to the requirements of the task and is used to support points of view and opinions. Produces an imaginative and/or original response to the task.
5–6	The information given is mainly relevant to the task. Points of view and opinions are generally supported by some factual evidence. May demonstrate some originality and/or imagination.
3–4	Includes some relevant information but does not always address the requirements of the task. May have some difficulty in expressing points of view and/or narrating events and/or communicating factual information.
0–2	The response to the task is likely to be very short and/or irrelevant and/or very superficial.

GRID O	STRUCTURE AND ANALYSIS 15 marks AO2
13–15	The response displays genuine control and clarity. A very well-developed argument. Confident ability to develop an argument, analyse and evaluate, and draw conclusions.
10–12	Coherently structured and organised response. Points of view are linked in a logical sequence . Able to develop an argument , analyse and evaluate, and draw conclusions.
6–9	Structured and organised response. Points of view are mostly linked in a logical sequence . Shows some ability to develop an argument, analyse and evaluate and draw conclusions.
3–5	Shows some ability to structure and organise the response. Limited ability to develop an argument , analyse and evaluate, and draw conclusions.
0–2	Random organisation of the response. Limited attempt to develop an argument , analyse and evaluate, and draw conclusions.

APPENDIX 2

GRID C.2	QUALITY OF LANGUAGE (ACCURACY) 10 marks AO3	GRID F.2	QUALITY OF LANGUAGE (RANGE) 10 marks AO3
9–10	Characterised by a high and consistent level of accuracy in use of complex structures, although there may be some errors .	9–10	Effective and confident use of a wide range of vocabulary and idiom with a variety of complex sentence structures .
7–8	Language generally accurate . Shows a sound grasp of AS and/or A2 structures, as appropriate. Generally correct use of complex structures. Tenses and agreements good, although there may be some inconsistency and errors in more complex areas.	7–8	Effective use of a range of vocabulary and structures appropriate to the task, with little repetition. A positive attempt to introduce variety and to use a range of complex sentence structures (though not always able to maintain correct usage).
5–6	Shows evidence of fair understanding of grammatical usage. Generally accurate use of simple sentence structures. Some correct use of complex sentence structures. The performance is likely to be patchy and inconsistent .	5–6	Attempts to extend the range of vocabulary , though still rather repetitive. Attempts to use more complex language with some success in producing a range of syntax and sentence structures appropriate to the task.
3–4	Evidence of gaps in basic grammar. Frequent errors of an elementary kind (endings, verb forms, gender of common nouns, adjectival agreements) but evidence of correct use of simple sentence structures. Vocabulary and structures may be quite strongly influenced by the candidate's first language.	3–4	Use of a restricted range of vocabulary and structures. Frequent repetition of the same words and phrases. Some attempt (not necessarily successful) at the use of more complex sentence structures.
0–2	Little evidence of grammatical awareness. Persistent, serious and elementary errors (endings, verb forms, gender of common nouns). Frequent first language interference.	0–2	Only simple sentence patterns . Very limited vocabulary . Very limited range of structures .

Transcripts of Listening Texts

Note for Document production team: This section of the mark scheme must stay in Portrait format until after the standardisation meeting.

Task 1: Listening**Unemployment and Government Incentive**

ગુજરાત રાજ્યમાં ઉદ્યોગોનો વધારો થતો હોવા છતાં બેકારી ઘટતી નથી તે ચિંતાજનક છે. જો કે જુદા જુદા લોકો માટે પરિસ્થિતિ જુદી છે. અભણ લોકોમાં બેકારી થોડી ઘટી છે પણ કામ વગરના શિક્ષિત લોકોની સંખ્યામાં વધારો થઈ રહ્યો છે. ઈજનેર બનેલા યુવાનોને નોકરી સહેલાઈથી મળે છે જ્યારે વાણિજ્યના સ્નાતકોમાં બેકારીની સંખ્યા વધતી જાય છે. નોકરી ન મળતાં, ભણેલા ગણેલા યુવાનો નિરાશ થઈ જાય છે. આમ ન થાય તે માટે ભારત સરકાર આ યુવાનોને કોઈ પણ પ્રકારનો ધંધો કે ઉદ્યોગ કરવા માટે લોન આપે છે. પણ લોન વિશેની આ માહિતી ઘણા બેકાર યુવાનો સુધી પહોંચતી નથી. વળી કોઈ પણ નવો ધંધો ખૂબ મહેનત માંગી લે છે. ઘણા યુવાનો આ કારણે લોન લેતાં અચકાતા હોય એવી પણ શક્યતા છે.

સવાલ ૨ : શ્રવણ

અરુણ માસ્તર

અરુણના પિતાજી કેશવલાલ એક શિક્ષક હતા. આઝાદીની લડતમાં ભાગ લેવાને કારણે તેઓ ગાંધીજીનો સહવાસ માણી શક્યા હતા અને ગાંધીજીના વિચારોથી રંગાયા હતા. વર્ગમાં તેઓ નાટકો અને કાવ્યો એટલા ભાવથી ભણાવતા કે વિદ્યાર્થીઓ મુગ્ધ બનીને તેમને સાંભળી રહેતા એટલું જ નહિ પણ વર્ગની બહાર આવતા જતા બીજા શિક્ષકોને પણ ત્યાં બે પળ ઊભા રહેવાની ઈચ્છા થઈ જતી. નિશાળ પછી કેશવલાલ અને તેમનાં પત્ની આજુબાજુમાં વસતા હરિજનોનાં બાળકોને મફત ભણાવતાં. કેશવલાલ પોતાના પુત્ર અરુણને પણ શિક્ષક બનવા પ્રોત્સાહન આપતા અને અરુણ શિક્ષક બન્યો પણ ખરો.

અરુણને ગુજરાતના એક ગામડાની નિશાળમાં નોકરી મળી ગઈ. પોતાને માટે રહેવાની સગવડ કરવા અને નિશાળ વિશે માહિતી મેળવવા તે નિશાળ ખુલે તેના બે દિવસ પહેલાં ત્યાં પહોંચી ગયો. ગામની એક માત્ર દુકાનવાળા શેઠે આ યુવાન માસ્તરને રહેવા માટે પોતાના મકાનમાં એક ઓરડી ખાલી કરી આપી અને રોજ બપોરે તેમની સાથે જ જમી લેવાનું આમંત્રણ પણ આપ્યું. તેમણે કહ્યું કે ગામનાં બાળકોને ભણવા-બણવામાં રસ હતો જ નહિ અને મા-બાપ પણ બાળકોને એમના ખેતી-ઘંઘામાં જોડી દેવા માંગતાં હતાં.

અરુણે નિરાશ થયા વગર નિશાળના ઓરડાની ભીંતો પર સુંદર ચિત્રો ચોંટાડ્યાં અને વર્ગમાં રંગીન પૂઠાંવાળાં પુસ્તકો ગોઠવ્યાં. વર્ગમાં ભણાવવા ઉપરાંત અરુણ બાળકોને દુનિયાની રસભરી વાતો કહેતો અને બહારની અવનવી પ્રવૃત્તિઓ કરાવતો. ધીરે ધીરે બાળકોની નિયમિતતા અને સંખ્યા વધતી ગઈ.

અરુણે જોયું કે નિશાળનાં બાળકોમાં એક પણ હરિજન બાળક ન હતું. તેણે હરિજનોને તેમનાં બાળકોને નિશાળે મોકલવા વિનંતી કરી. પણ તેમને ડર હતો કે એવું કરવાથી ગામના લોકો ગુસ્સે થઈને તેમને મારશે. તેથી અરુણ રોજ સાંજે તેમના વાસમાં જઈને ભણાવવા લાગ્યો. ફક્ત બે જ દિવસ પછી દુકાનવાળા શેઠે તેને કહી દીધું કે શેઠાણીની તબિયત સારી ન હોવાથી તેને માટે બપોરની રસોઈ નહિ બનાવી શકે અને તેણે રસોડાની સગવડવાળા મકાનની શોધ કરી લેવી. અરુણ સમજી ગયો કે આ તો હરિજનવાસમાં જવાનો ચમત્કાર!

છેવટે એક હરિજન બાળકે નિશાળમાં આવવાની હિંમત કરી. બીજાં બાળકોમાંથી કોઈ પણ તેની સાથે બોલ્યું નહિ અને તેની બાજુમાં પણ ન બેઠું. બીજે દિવસે અડધાં બાળકો નિશાળે ન આવ્યાં. પણ અરુણ મક્કમ રહ્યો અને સૌને પૂરી નિષ્ઠાથી ભણાવતો રહ્યો. મહિનાને અંતે બાકીનાં બધાં બાળકોએ સાથે મળીને યોજેલા કાર્યક્રમમાં તેણે આખા ગામને આમંત્રણ આપ્યું. ગામલોકોએ જોયું કે બાળકો તો એકમેકની સાથે મળીને સુંદર કામ કરતાં હતાં. તેમના મનમાં ઊંચ-નીચના ભાવ હતા જ નહિ. કાર્યક્રમ પછીના દિવસે નિશાળમાં બાળકોની સંખ્યા ઘણી વધી ગઈ, પરંતુ બે ચાર બાળકો તો ન આવ્યાં તે ન જ આવ્યાં.

OCR (Oxford Cambridge and RSA Examinations)
1 Hills Road
Cambridge
CB1 2EU

OCR Customer Contact Centre

Education and Learning

Telephone: 01223 553998

Facsimile: 01223 552627

Email: general.qualifications@ocr.org.uk

www.ocr.org.uk

For staff training purposes and as part of our quality assurance programme your call may be recorded or monitored

Oxford Cambridge and RSA Examinations
is a Company Limited by Guarantee
Registered in England
Registered Office; 1 Hills Road, Cambridge, CB1 2EU
Registered Company Number: 3484466
OCR is an exempt Charity

OCR (Oxford Cambridge and RSA Examinations)
Head office
Telephone: 01223 552552
Facsimile: 01223 552553

© OCR 2012

